

WIADOMOŚCI BANKU POLSKIEGO

(Drukowane jako rękopis).

Rok IX.

WARSZAWA, DNIA 15 WRZEŚNIA 1932 R.

Nr. 17.

TREŚĆ:

Nekrolog	str. 167		Położenie gospodarcze Polski w sierpniu 1932 r. na podsta-	
Nowy falsyfikat banknotu 20-dolarowego	167		wie sprawozdań Oddziałów	str. 168
Zmiana w urzędowej stopie dyskontowej	167			

Dnia 10 września b. r. zakończył życie

ZDZISŁAW SZEBEKO

ZASTĘPCA KOMISARZA BANKU POLSKIEGO

W charakterze stałego łącznika między Ministerstwem Skarbu a Bankiem Polskim oddawał Instytucji naszej od szeregu lat, dzięki bezstronnemu i życzliwemu odnoszeniu się do wszelkich spraw Banku, cenne bardzo usługi.

Cześć Jego pamięci.

Nowy falsyfikat banknotu 20-dolarowego.

Federal Reserve Bank of New York zawiadamia listem z 23 sierpnia 1932 r. o pojawieniu się nowego typu falsyfikatu banknotu 20-dolarowego, którego opis zamieściło Ministerstwo Skarbu Stanów Zjednoczonych w liście okrężnym Nr. 662 z 20 sierpnia 1932 r. w sposób następujący:

Po 20 \$ (Federal Reserve Note).

Falsyfikat banknotu Federal Reserve Bank of New York, New York; serja r. 1928 A; litera kontroli „C”; numer na przedniej stronie 2, na odwrotnej stronie 32; podpisy: W. O. Woods, Skarbnik Stanów Zjednoczonych i A. W. Mellon, Minister Skarbu; portret Jacksona.

Jest to falsyfikat dobrze wykonany, drukowany przy pomocy delikatnie rytowanych płyt fotomechanicznych. Wykonawcy tego falsyfikatu początkowo korzystali z prawdziwego bielonego papieru, a później zastąpili go papierem względnie dobrym, używanym zwykle do druku obligacji, który jednak jest cieńszy od prawdziwego.

Dokładne badanie wizerunku powinno bez trudności umożliwić rozpoznanie falsyfikatu. ✓

Zatrzymany falsyfikat opatrzony jest numerem serji A11933216A.

Ministerstwo Skarbu Stanów Zjednoczonych, Wydział Służby Tajnej, prosi wszystkie banki i osoby, którym falsyfikaty będą przedstawione, o ustalenie ich pochodzenia. Wszelkie wiadomości w tej sprawie należy kierować do Treasury Department, Secret Service Division, Customs House, New York. N. Y.

George L. Harrison, Gubernator.

Zmiany w urzędowej stopie dyskontowej,

które należy zaznaczyć w „Wiadomościach Banku Polskiego” Nr. 12 z 30 czerwca 1932 r., str. 121:

Szwecja	z 4%	na 3 1/2%	która obowiązuje od	1. IX. 1932 r.
Norwegia	” 4 1/2%	” 4%	” ” ”	1. IX. 1932 r.

Położenie gospodarcze Polski w sierpniu 1932 r.
na podstawie sprawozdań Oddziałów.

Na międzynarodowych rynkach pieniężnych rozwijały się w miesiącu sprawozdawczym w dalszym ciągu nastroje optymistyczne, zapoczątkowane w lipcu pod wpływem szeregu korzystnych wydarzeń natury finansowej i politycznej. Nastroje te ujawniały się najsilniej nadal w Stanach Zjednoczonych, znajdując oparcie w interwencyjnej polityce rządu i banków rezerwy federalnej, dążącej do ożywienia obrotów gospodarczych drogą upłynnienia rynku pieniężnego i pobudzenia do żywszej działalności rynków niektórych surowców o charakterze międzynarodowym, zwłaszcza bawełny i metali, a w mniejszym stopniu również zbóż. Akcję interwencyjną oficjalnych czynników amerykańskich, prowadzącą ją w pewnej mierze ze względu na nadchodzące wybory, ułatwiała silna w dalszym ciągu pozycja dolara i trwający nadal przypływ złota do banków federalnych. Rynek pieniężny wykazywał dużą płynność, a oprocentowanie pieniądza dziennego oscylowało około 2%. Wskutek obfitości pieniądza nacisk na banki federalne znacznie się zmniejszył, ich działalność kredytowa zmalała zarówno w dziale dyskonta weksli, jak też i skupu papierów państwowych. Przedmiotem żywego zainteresowania w miesiącu sprawozdawczym był rynek papierów wartościowych, który wykazał silne ożywienie obrotów przy zwykłej tendencji notowań. W sierpniu dokonano obrotów akcjami w ilości 82·6 milj. sztuk, wobec 25·1 milj. sztuk w lipcu b. r. Cyfry obrotów sierpniowych są najwyższe od kwietnia 1930 r. Również obroty obligacjami osiągnęły rekordowy poziom 344·5 milj. \$, t. j. o 100·9 milj. \$ więcej, niż w lipcu b. r. Kursy akcji i papierów procentowych wykazywały w dalszym ciągu wyraźną tendencję zwykłą, a ich wskaźnik podniósł się z 42·6 w dniu 6 sierpnia — do 50·5 w dniu 3 września.

Na rynku londyńskim faktem pierwszorzędного znaczenia dla kształtowania się sytuacji finansowej stał się pomyślny wynik konwersji 5% pożyczki wojennej. Z ogłoszonych przez skarż dotychczasowych wyników konwersji wynika, że na ogólną sumę obligacji 2.087 milj. £ zgłoszono do konwersji 1.850 milj. £ czyli 88·5%, do wypłaty przedstawiono obligacje na 48 milj. £, t. j. 2·3%, co do reszty, t. j. 189 milj. £ zgłoszenia jeszcze nie nastąpiły; według powszechnych przypuszczeń tylko drobna część niezgłoszonych obligacji będzie przedłożona do wykupu. Po udatnem przeprowadzeniu konwersji ministerstwo skarbu wymówiło 13 milj. £ 4 $\frac{1}{2}$ % pożyczki wojennej i 140 milj. £ bonów skarbowych, które będą spłacone 1 grudnia b. r. wraz z resztą nieskonwertowanej 5% pożyczki wojennej, o ile ich posiadacze nie przejmą wzamian papierów o niższym oprocentowaniu. W związku z koniecznością zmobilizowania gotówki dla sfinansowania tych operacji zakaz prywatnych emisji, wprowadzony przed konwersją, nie został zniesiony. Pomyślne przeprowadzenie konwersji przyczyniło się, obok realnych korzyści, płynących ze zmniejszenia wydatków skarbu na oprocentowanie długów, do wzmocnienia zaufania do sytuacji finansowej kraju, co znalazło korzystne odbicie na kursie funta, którego niskie wahania, zwłaszcza w odniesieniu do dolara, datujące się od 25 lipca, zostały całkowicie zahamowane w końcu sierpnia. Rynek cechowała w dalszym ciągu duża płynność; oprocentowanie pieniądza dziennego wahało się w granicach $\frac{1}{2}$ %, a w niektórych dniach obniżyło się nawet do $\frac{1}{4}$ %.

Również na rynku francuskim nastąpiła w wyniku dużej płynności zniżka oprocentowania pieniądza dziennego (z $\frac{3}{4}$ % do $\frac{5}{8}$ %). Z uwagi na płynność rynku jak również przewidzianą konwersję pożyczki 5% i 6%-wej została dokonana w dniu 13 sierpnia redukcja oprocentowania bonów skarbowych do poziomu, bardziej odpowiadającego stopie procentowej na rynku. Mimo obfitości pieniądza działalność emisyjna na rynku obligacji była bardzo mała. Na giełdzie papierów wartościowych obroty się ożywiły przy wzmocnionej tendencji kursów pod wpływem sytuacji na giełdach amerykańskich. Przedmiotem troski rządu jest, obok rosnącego niedoboru bilansu handlowego, niedobór budżetowy. W końcu sierpnia został ogłoszony pierwszy dekret o zrównoważeniu budżetu, zarządzający redukcję wszystkich wydatków administracyjnych o 5% począwszy od 1. X. 1932 r.

Na rynku niemieckim płynność w pierwszej połowie sierpnia zmalała; oprocentowanie pieniądza dziennego wzrosło w tym czasie z 5 $\frac{1}{4}$ % do 7 $\frac{1}{4}$ %, poczem obniżyło się na 5 $\frac{1}{8}$ %, a nawet na 5%; w ostatnich dniach sierpnia znowu wzrosło do 5 $\frac{7}{8}$ % i do 6%. Kursy akcji poprawiły się pod wpływem wzrostu na amerykańskich giełdach pieniężnych i towarowych. Rząd niemiecki ogłosił nowy program gospodarczy i wydał na początku września dekrety o pomocy dla przemysłu przez przyznanie przedsiębiorstwom bonifikaty niektórych podatków, przypadających do zapłaty w czasie od 1. IV. 1933 r. do 31. III. 1939 r. w formie bonów podatkowych oraz przez udzielanie premii tym warsztatom, które wykazą wzrost zatrudnienia.

Zaobserwowane w lipcu pewne oznaki poprawy na polskim rynku pieniężnym trwały również i w sierpniu. Przedewszystkiem nastąpiło znaczne odprężenie w dziedzinie walutowej i rezerwy kruszcowo-walutowe Banku Polskiego, zaliczone do pokrycia, wzrosły w ciągu miesiąca sierpnia o 3·8 milj. zł.

Na giełdach nastąpiła znaczna poprawa kursów zarówno akcyj jak i obligacyj, i wzrosły obroty papierami wartościowymi; w bankach i komunalnych kasach oszczędności daje się zauważyć dalszy niewielki przyływ wkładów, podobnie jak w lipcu. Wzrost wkładów przy zachowywaniu nadal ostrożnej działalności kredytowej sprzyjał zwiększeniu pogołowia kasowego instytucyj finansowych w sierpniu.

Wypłacalność banków była nadal bardzo dobra, natomiast rolnictwo, które nie zdążyło jeszcze zrealizować nowych zbiorów, nie wywiązywało się w sposób zadowalający ze swych zobowiązań. Z tego powodu w wielu instytucjach finansowych, zwłaszcza w spółdzielniach kredytowych, daje się zauważyć znaczny wzrost weksli protestowanych; niektóre z nich wykazują obecnie 20 — 30% weksli zaskarżonych w stosunku do sumy portfelu wekslowego. Powoduje to ogromną ostrożność banków w udzielaniu nowych kredytów rolnikom.

Ta zła wypłacalność rolników, spowodowana niskimi cenami i trudnościami przy realizacji zbiorów, pogłębiona została w niektórych częściach kraju fałszywymi pogłoskami o możliwym, częściowym moratorium czy umorzeniu długów. Chronieni ostatnimi dekretemi rolniczemi posiadacze ziemscy ujawniali niekiedy lekceważenie swych zobowiązań.

Bank Polski wykazał pomimo tych trudnych warunków zmniejszenie odsetka weksli protestowanych, które w stosunku do weksli płatnych wyniosły w sierpniu 2·80%, wobec 3·19% w lipcu.

Pod tym względem sytuacja Banku Polskiego korzystnie się odbija od sytuacji państw t. zw. bloku agrarnego, gdzie w niektórych państwach portfel wekslowy, nawet instytucyj emisyjnych, stracił charakter zobowiązań krótkoterminowych i niema widoków na szybkie ich upłynnienie. Na tem tle nabierają znaczenia uchwały Komitetu Studjów Bloku Państw Rolniczych Środkowej i Wschodniej Europy, powzięte w Warszawie. W myśl tych uchwał w państwach t. zw. bloku rolniczego winny być utworzone specjalne fundusze, które przejęłyby w pierwszym rzędzie od instytucyj emisyjnych, a także od banków handlowych część nie płynnych aktywów, przywracając bankom emisyjnym elastyczność w regulowaniu obiegu pieniężnego i umożliwiając powrót do własnej polityki dyskontowej.

Działalność kredytowa Banku Polskiego. Lekkie odprężenie na rynku pieniężnym, powiększenie wkładów w instytucjach finansowych, brak dobrego towarowego materiału wekslowego i opanowanie trudności ultimowych przez Skarb znalazły swój wyraz w mniejszem szukaniu pomocy kredytowej w Banku Polskim. Poza tem stosowana przez Oddziały dokładna selekcja materiału wekslowego, wpłynęła na zmniejszenie portfela złotowego, który obniżył się w sierpniu o 24·7 milj. zł. do sumy 657·6 milj. zł., przyczem spadek został spowodowany głównie zmniejszeniem zapotrzebowaniem kredytu ze strony banków państwowych. Pożyczki terminowe i w rachunku otwartym wynosiły na ultimo sierpnia 119·1 milj. zł. zmniejszyły się zatem o 1·6 milj. zł. głównie w dziale pożyczek terminowych, podczas gdy otwarty kredyt nie uległ naogół zmianie. W poszczególnych dekadach zachodziły następujące zmiany w stanie wykorzystanych kredytów:

	31. 7. 32	10. 8. 32	20. 8. 32	31. 8. 32
Portfel wekslowy w milj. zł.	682·3	659·1	648·2	657·6
Pożyczki zastawowe „ „	120·7	121·7	120·6	119·1
	803·0	780·8	768·8	776·7

Kredyt na rejestrowy zastaw rolniczy, udzielony w poprzednim sezonie 1931/1932 r., został do końca sierpnia całkowicie zlikwidowany. Przyznany 19 lipca r. b. kredyt w wysokości zł 30 milj. nie był wykorzystany do 10 sierpnia przez banki dlatego, że oczekiwały one nowelizacji rozporządzenia o rejestrowym zastawie rolnym. Dopiero z chwilą ogłoszenia noweli, która zmierza do zwiększenia zabezpieczenia kredytu zastawowego, przystąpiły banki prywatne, przedewszystkiem w województwach zachodnich, do udzielania pożyczek. Stan wykorzystania tego kredytu wynosił w drugiej dekadzie miesiąca zł 740/m, a w ostatniej już zł 2.104/m, przyczem banki państwowe nie brały jeszcze udziału w tej akcji.

Zadłużenie rolnictwa z tytułu kredytów: siewnego 1930 i 1932 r. oraz wiosennego 1931 r. przekraczało nadal kwotę 18 milj. zł. Stan weksli rolniczych z terminem płatności od 3-6 miesięcy, wynoszący w końcu lipca 60·1 milj. zł., na ultimo sierpnia wynosił 48·9 milj. zł, zmniejszył się zatem o 11·2 milj. zł.

Stan kapitalizacji i kredytu. Wkłady oszczędnościowe w P. K. O. wzrosły w sierpniu o 2·5 milj. zł. do sumy 397·3 milj. zł. Również wzrosła w tym miesiącu liczba oszczędzających, o czym świadczy fakt wydania przez P. K. O. 21.162 nowych książeczek oszczędnościowych. Wkłady w innych instytucjach wykazywały w lipcu w porównaniu z czerwcem następujące zmiany (w milj. zł.):

	31. VII. 1932.		30. VI. 1932.	
	oszczędnościowe i terminowe	czekowe, żyrowe i na r/kach bież.	oszczędnościowe i terminowe	czekowe, żyrowe i na r/kach bież.
w milionach złotych				
w Banku Polskim ¹⁾	—	135·6	—	113·9
„ Banku Gospodarstwa Krajowego ¹⁾ . .	146·3	105·5	144·1	101·7
„ Państwowym Banku Rolnym ¹⁾	27·9	35·3	27·3	33·8
„ Pocztowej Kasie Oszczędności	394·9	152·7	386·1	148·0
„ bankach ²⁾	308·3	335·1	310·9	322·0
„ komunalnych kasach oszczędności ³⁾ . .	566·2 ⁴⁾	45·1	563·1 ⁴⁾	48·3
	1.443·6	809·3	1.431·5	767·7
	2.252·9		2.199·2	

W ciągu lipca suma wkładów wszelkich typów wzrosła o 53·7 milj. zł., z czego na wkłady oszczędnościowe i terminowe przypada 12·1 milj. zł., a na wkłady czekowe, żyrowe i na rachunkach bieżących 41·6 milj. zł. Wszystkie instytucje z P. K. O. na czele wykazały wzrost wkładów oszczędnościowych i terminowych, a tylko w bankach akcyjnych nastąpił nieznaczny ubytek lokat tego typu.

Stan udzielonych przez banki akcyjne kredytów zmniejszył się w lipcu o 20·9 milj. zł. do sumy 1.087·8 milj. zł. Weksle zdyskontowane zmniejszyły się o 10·9 milj. zł. do 447·6 milj. zł., kredyty na rachunkach bieżących o 12 milj. zł. do sumy 584·6 milj. zł.; pożyczki terminowe wykazały minimalną zmianę i wynosiły na ultimo lipca 55·6 milj. zł. Pogotowie kasowe wzrosło o 4·2 milj. zł. do 54·0 milj. zł. przy spadku redyskonta z 249·7 milj. zł. do 235·4 milj. zł. Zadłużenie banków wobec zagranicy („Loro” i „Nostro” — zagraniczne) obniżyło się w dalszym ciągu o 9·1 milj. zł. do sumy 239·9 milj. zł.

Sytuacja walutowa doznała w sierpniu dalszego odprężenia, które zarysowało się już w lipcu. Skup walut i dewiz przez Bank Polski zmniejszył się wprawdzie w sierpniu, ale równocześnie zmniejszyła się i to w silniejszym stopniu ich sprzedaż w wyniku głównie mniejszego zapotrzebowania banków i częściowo urzędów. W rezultacie łączny zapas złota oraz pieniędzy i należności zagranicznych, zaliczonych i niezaliczonych do pokrycia w Banku, zmniejszył się tylko o 1·3 milj. zł.

Na rynku wewnętrznym uwydatniły się jeszcze bardziej, aniżeli w lipcu, objawy wzrastającego zaufania do stosunków pieniężnych w kraju, czego wyrazem było słabnące zainteresowanie walutami obcemi i złotem, wyzbywanie się walut, a w bankach zamiana wkładów dolarowych na złotowe. Dzięki temu dokonana przez Bank w pierwszej dekadzie sierpnia sprzedaż złota za sumę 4·5 milj. zł. została w ciągu miesiąca częściowo powetowana przez skup złota w Oddziałach na sumę 2·2 milj. zł.

¹⁾ Bez lokat Skarbu Państwa.

²⁾ Według bilansów łącznych, zestawianych przez Komisariat Bankowy Min. Skarbu; dane obejmują 55 banków i 5 większych domów bankowych.

³⁾ Dane obejmują 379 kas, w tem 2 niekomunalne („Galiczyjska Kasa Oszczędności w Łwowie” i „Ukraińska Szczędnica” w Przemyśle).

⁴⁾ Wszelkie wkłady, z wyjątkiem wkładów instytucyj finansowych.

Rezerwy kruszczowo-dewizowe Banku wykazywały w ciągu lipca następujące zmiany:

	31. 7. 32	10. 8. 32	20. 8. 32	31. 8. 32
	(W milionach złotych):			
Złoto	480·1	475·6	476·1	477·2
Pieniądze i należności zagraniczne				
zaliczone do pokrycia	40·2	45·2	46·4	46·9
niezaliczone „ „	105·0	101·6	104·9	99·9
Razem	625·3	622·4	627·4	624·0

Wskutek wzrostu rezerw kruszczowo-dewizowych, zaliczonych do pokrycia, oraz spadku obiegu pieniężnego wraz z natychmiast płatnymi zobowiązaniami podniosło się pokrycie kruszczowo-walutowe z 41·81% do 42·65%, a pokrycie wyłącznie złotem z 38·58% do 38·83%.

Obrotów dewizami na giełdzie warszawskiej dokonywano w ciągu miesiąca poniżej rozmiarów przeciętnych. Notowania większości dewiz były najwyższe w początkach miesiąca, a najniższe na ultimo. Przekaz telegraficzny na Nowy Jork obniżył się zatem z 8·929 do 8·924; czek na Paryż z 35 do 34·94; na Szwajcarię z 174 do 172·85; na Belgię z 124 do 123·80. Wahania dewizy na Londyn były mniejsze i utrzymane w granicach 31·44 — 30·82.

Banknoty zagraniczne oraz monety złote przy stałym zaofiarowaniu nie znajdowały nabywców i osiągnęły w obrotach prywatnych oddawna nienotowany niski kurs.

Obieg pieniężny wykazywał w ciągu sierpnia następujące zmiany:

	31. 7. 32	10. 8. 32	20. 8. 32	31. 8. 32
Bilety Banku Polskiego	1.089·2	1.068·3	1.034·2	1.081·7
Emisja skarbową:				
bilon	267·6	267·2	260·9	278·1
Razem ¹⁾	1.356·8	1.335·5	1.295·1	1.359·8

Obieg pieniężny zwiększył się w sierpniu o 3 milj. zł. do 1.359·8 milj. zł. w wyniku obniżenia się obiegu biletów bankowych o 7·5 milj. zł., zwiększenia się natomiast obiegu bilonu o 10·5 milj. zł. Na wzrost obiegu bilonu nie wywarła jeszcze zbyt dużego wpływu emisja 10-złotowych monet srebrnych, dokonywana w myśl rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 27. 8. 1932 r. przez Bank Polski od 29 sierpnia. Pojawienie się tych monet w obiegu przyjęte zostało przez ludność przychylnie, spełnia one bowiem rolę wycofanych banknotów 10 złotych, jedynie tylko w wielu miejscowościach zwracano uwagę na duże ich podobieństwo do monet 5 złotych, co może być powodem omyłek w obrocie gotówkowym.

Obok dostatecznego nasycenia niektórych okręgów bankowych bilonem wiele z nich odczuwa nadal jego niedostatek. Pragnąc temu zapobiec, Bank Polski wyraził zgodę na podwyższenie obiegu bilonu z sumy 320 milj. zł., jaka została ustalona w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13. 10. 1927 r. o stabilizacji złotego, do 396 milj. zł. Suma ta przy obecnym stanie ludności w kraju odpowiada normie bilonu 12 zł. na jednego mieszkańca, co przyjęto za punkt wyjścia przy ustaleniu w 1927 r. maksymalnej sumy obiegu bilonu na 320 milj. zł. Rozprowadzanie bilonu do wspomnianej granicy 396 milj. zł. odbywać się będzie stopniowo i w miarę istotnych potrzeb rynku.

Znajdujące się obecnie w obiegu srebrne monety 5 i 2-złotowe zostaną stosownie do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 27. 8. 1932 r. zastąpione nowymi. Srebrne monety jednozłotowe wycofywane są z obiegu; w myśl rozporządzenia Ministra Skarbu z 29. 8. 1932 r. utracą one moc prawnego środka płatniczego z dniem 31. 12. 1932 r. Poczynając od dnia 2 stycznia 1933 r. do dnia 31. 12. 1934 r. monety te będą wymieniane oraz przyjmowane przy uiszczaniu należności w kasach urzędów skarbowych, oraz w Oddziałach Banku Polskiego.

Papiery wartościowe. Kursy papierów wartościowych kształtowały się pod wpływem fali zwykłej, która z małymi odchyleniami utrzymywała się przez cały miesiąc na giełdzie nowojorskiej i zko-

¹⁾ Wobec upływu ustawowego terminu dla wymiany biletów państwowych, nie zostały one uwzględnione w powyższym zestawieniu.

lei udzieliła się giełdom europejskim. Na giełdzie warszawskiej cały miesiąc upłynął w nastroju optymistycznym i nawet ultimo nie przyniosło zwykłej zniżki, lecz przeciwnie wykazało najwyższe kursy większości papierów wartościowych.

Z pożyczek państwowych najczulej reagowała na nastroje zwyżkowe 7% pożyczka stabilizacyjna, której kurs 48½ w początkach sierpnia kształtował się prawie bez przerwy mocno, osiągając na ultimo 54½. Inne papiery państwowe osiągnęły znacznie mniejsze zyski kursowe, przyczem najwięcej chętnych nabywców miały pożyczki premjowe.

W rezultacie 4% premjowa pożyczka dolarowa podniosła się z 48 do 49; kurs 10% pożyczki kolejowej wahał się w granicach 99 do 101. Z prywatnych papierów lokacyjnych najwięcej zainteresowania wzbudzają 8% listy zastawne Towarzystwa Kredytowego m. Warszawy. Z listów prowincjonalnych dokonywano liczniejszych transakcyj 8% listami zastawnymi Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi. W dziale tych papierów kursy były również wyższe, aniżeli w lipcu.

Znacznie większe ożywienie, aniżeli w dziale papierów o stałym oprocentowaniu, nastąpiło na rynku akcyjnym. Główne zainteresowanie skupiło się na akcjach Banku Polskiego, których kurs 71 w początkach miesiąca zaczął w ostatniej dekadzie silnie zwyżkować, osiągając na ultimo dawno nie-notowany poziom 87. Poza tem dała się zauważyć chęć zawierania transakcyj innemi papierami dywidendowemi, zwłaszcza popularniejszych przedsiębiorstw przemysłu metalowego i cukrowniczego, jednak przy skłonności kursów do zwyżki obroty były niewielkie wskutek niechęci posiadaczy do wyzbywania się akcji.

Rolnictwo. Dokonywanym w sierpniu pracom żniwnym sprzyjały naogół korzystne warunki atmosferyczne, z wyjątkiem województw wschodnich, gdzie w wielu miejscowościach zapowiadające się nieźle zbiory zostały poważnie zniszczone przez słoć w pierwszej połowie miesiąca. W drugiej połowie sierpnia odczuwany był w większości kraju brak opadów atmosferycznych, skutkiem czego ucierpiał zbiór drugiego siana i koniczyn, oraz stan ziemniaków. Urodzaje, których dokładne mniej więcej obliczenia znane będą dopiero po dokonaniu omłotów, zapowiadają się dla żyta, owsa i jęczmienia zadowalająco i według przewidywań osiągną wysokość urodzaju z r. ub. Natomiast klęska rdzy spowodowała znaczne zmniejszenie się zbiorów pszenicy, tem bardziej, że dotknięte nią zostały główne ośrodki produkcji, jakimi są województwa: wołyńskie, tarnopolskie, stanisławowskie, lwowskie, lubelskie, kieleckie i krakowskie. Główny Urząd Statystyczny dokonał tymczasowych obliczeń powierzchni pszenicy, zarażonej rdzą w powyższych województwach, oraz strat na zbiorach w ziarnie i słomie. Według tych obliczeń powierzchnia, dotknięta rdzą w wymienionych województwach, waha się od 49·2% do 83%, straty zaś w ziarnie od 34% do 64·2%, słomie od 17·7% do 51·4%. W pozostałych województwach stopień zarażenia nie różni się wiele od lat poprzednich. Skutki klęski rdzy są takie, że w wielu okolicach, gdzie rdza wystąpiła w szczególnie silnym stopniu, a pszenica stanowiła jedno z podstawowych źródeł dochodu, wiele gospodarstw znalazło się w ciężkiej sytuacji finansowej. Zmniejszony jednak zbiór pszenicy nie będzie powodem trudności aprowizacyjnych, gdyż brak pszenicy zastąpi się żytem.

Na rynkach zbożowych utrzymywała się w związku z podażą nowego ziarna tendencja zniżkowa cen. Wyjątek stanowiła pszenica, której ceny na giełdach światowych utrzymywały się na poprzednim poziomie, natomiast w kraju silnie zwyżkowały, skutkiem czego wytwarzała się duża rozpiętość w stosunku do ceny żyta. Podaż żyta w sierpniu była dosyć ograniczona, przyczem całkowitą jej nadwyżkę nad popytem zakupiły Państwowe Zakłady Przemysłowo-Zbożowe. Skutki akcji tych Zakładów byłyby pełniejsze dla producenta, gdyby Zakłady docierały do dalszych rynków prowincjonalnych.

Poprawa cen trzody i bydła, którą zaobserwowano w końcu lipca, utrzymywała się również w sierpniu, jakkolwiek nie miała tendencji stałej, lecz podlegała znacznym wahaniom. Zdecydowana zwyżka dotyczyła jedynie cieląt oraz niektórych gatunków trzody chlewnej, której dostawy ze względu na okres żniw uległy pewnej redukcji. Eksport trzody chlewnej do Pragi odbywał się nadal w bardzo szczupłych rozmiarach. Natomiast wysyłki polskie do Austrii wzrosły ponownie pod wpływem dalszego spadku dowozów trzody krajowej i przewyższały o 3 tys. sztuk tygodniowo normy kontyngentowe. Eksport bekonów utrzymywał się nadal na wysokim poziomie; ceny bekonów polskich na rynku londyńskim uległy w sierpniu dość znacznej zwyżce, podnosząc się z 40—47 sh za 1 cwt. do 52—57 sh za 1 cwt.

Ceny jaj na rynku krajowym wykazywały początkowo lekką tendencję zwyżkową, która jednak została zahamowana w końcu miesiąca. Dowozy jaj były małe i nie przekraczały 50% dowozów zeszłorocznych. Ceny w kraju w okręgach produkcyjnych wahały się od 78 zł. do 85 zł. za skrzynię 24-

kopową, zależnie od wagi i stopnia świeżości jaj, w centrach konsumcyjnych od 85—95 zł. Eksport jaj z Polski wyniósł tylko około połowy eksportu zeszłorocznego. Jedynym poważniejszym odbiorcą była Anglja; inne państwa importowały polskie jaja w niewielkich ilościach, mieszczących się w granicach wyznaczonych kontyngentów. Ceny masła wykazywały w pierwszej połowie sierpnia lekką poprawę pod wpływem spadku produkcji w okresie intensywnych prac w polu. W końcu miesiąca wystąpiła jednak ponownie niżka cen. Sytuacja na rynku masła pogorszyła się ostatnio wskutek importu masła obcego pochodzenia. Import ten wyniósł w okresie styczeń—sierpień 1932 r. 189 tonn, wobec 12 tonn w tym samym czasie 1931 r.; wskutek niedostatecznej ochrony celnej rynku krajowego penetracja obcego masła gwałtownie wzrasta.

Cukrownictwo. Sprzedaż cukru na rynku krajowym zmniejszyła się od 1 października ub. r. do chwili obecnej o 12% w porównaniu z tym samym okresem roku poprzedniego. Ceny cukru na rynku wewnętrznym pozostają dotychczas bez zmiany, jednak Ministerstwo Skarbu prowadzi rokowania z kartelem cukrowniczym o ich obniżenie. Sytuacja na rynkach eksportowych doznała pewnej poprawy. Przy korzystnych naogół warunkach atmosferycznych rozwój buraków cukrowych utrzymuje się mniej więcej na poziomie zeszłorocznym, natomiast cukrowość buraków jest niższa. Z powodu ograniczenia produkcji przewiduje się w roku bieżącym krótki okres kampanji.

Przemysł węglowy. Z uwagi na ogólny zastój w przemyśle, a zwłaszcza w przemyśle budowlanym, zbyt węgla nie wykazał widocznej poprawy, mimo że w sierpniu zaczynają się zazwyczaj dostawy dla celów opałowych. Również widoki na najbliższe miesiące nie są korzystne ze względu na warunki finansowe i ograniczenia dewizowe we wszystkich prawie krajach odbiorczych. W zbycie do Austrii powstała ostatnio nowa trudność tego rodzaju, że koleje czeskie żądają uregulowania kosztów przewozu zgóry. Zbyt do Czechosłowacji wynosi 50% normalnego kontyngentu. Wywóz na inne rynki zagraniczne nie zmienił się. Ceny węgla eksportowego, zwłaszcza do Danji, Norwegji i Szwecji, zostały podwyższone. Sprzedaż koks poprawiła się dość znacznie skutkiem zwiększenia dostaw dla wielkich pieców oraz budowli, posiadających centralne ogrzewanie.

Przemysł naftowy. Na początku sierpnia weszły w życie zasady, normujące stosunki w przemyśle naftowym w zakresie odbioru i ceny ropy. Zasady te — zgodnie z porozumieniem, zawartem między Syndykatem Przemysłu Naftowego a Syndykatem Producentów Ropy — mają obowiązywać przez 5 lat. Według tego porozumienia cała produkcja ropy zorganizowanych w Syndykacie producentów ropy ma być odbierana przez zorganizowane w Syndykacie Przemysłu Naftowego rafinerje z tem zastrzeżeniem, że łączna ilość tej ropy nie przekroczy produkcji z 1931 r. powiększonej o 20%. Ceny ropy regulowane będą według wydajności każdej marki oraz według utargów z daną marką. Na sierpień i wrzesień ustalono cenę ropy marki standartowej „Borysław“ na \$ 1.75 za 100 kg; uzgodnione zostały również ceny innych marek. Ceny produktów naftowych pozostają bez zmiany. Obecnie toczą się rokowania o wciągnięcie pozostałych małych rafineries do Syndykatu Przemysłu Naftowego, przyczem przewiduje się pomyślne zakończenie tych rokowań w początkach listopada r. b.

Zaniepokojenie w łonie przemysłu naftowego budzi nowela do ustawy o funduszu drogowym, w myśl której większość środków tego funduszu ma pochodzić z obciążenia specjalnymi opłatami materiałów pędnych.

Przemysł hutniczy. Lekkie ożywienie, zanotowane w napływie zamówień w lipcu, doznało w sierpniu znacznego osłabienia. Ogólna ilość zleceń, przydzielonych hutom w sierpniu, wynosiła około 11 tys. tonn, co w porównaniu z poprzednim miesiącem stanowi spadek o ca. 13.6 tys. tonn, a właściwie 65%. Duży ten spadek należy głównie przypisać zmniejszeniu się zamówień rządowych i przemysłowych. Zamówienia rządowe i samorządowe wyniosły tylko 1.4 tys. tonn. Zapowiadane większe zamówienia interwencyjne ze strony Ministerstwa Komunikacji nie nastąpiły. W dziale zamówień przemysłowych, które wyniosły zaledwie 3.3 tys. tonn, największego spadku doznały zamówienia cynkowni blach oraz fabryk gwoździ i drutu. Stosunkowo najmniejsze pogorszenie nastąpiło w zamówieniach fabryk konstrukcyj żelaznych, budowy wagonów i lokomotyw, maszyn i t.p. Spadek zleceń handlu hurtowego, które wyniosły 6.2 tys. tonn, znajduje wytłumaczenie w tem, że okres żniw pociąga za sobą zmniejszenie zapotrzebowania rolnictwa. Pewną powściągliwość w zamówieniach wywołały pogłoski o rzekomej niżce cen żelaza. Silną konkurencję, dotkliwie odczuwaną szczególnie przez drobny handel żelaza, stanowi sprzedaż starych szyn przez niektóre Dyrekcje Kolejowe.

Przemysł metalowy. Na początku sierpnia rozpoczął działalność Syndykat Polskich Odlewni Stali. Do Syndykatu należy 12 przedsiębiorstw, t. j. 96% wszystkich czynnych odlewni w Polsce. W związku

z powstaniem Syndykatu zostały podniesione, bardzo niskie poprzednio, ceny odlewów o 15%. Fabryki parowozów i wagonów prowadzą rokowania o dostawę lokomotyw i wagonów dla Rosji Sowieckiej. Niepomyślna sytuacja w fabrykach drutu i gwoździ wynika z ostrej walki konkurencyjnej, wskutek której ceny są niższe od kosztów własnych. W rezultacie z pośród 42 fabryk czynnych było w sierpniu zaledwie 13.

Fabryki obrabiarek przeżywają poważny zastój. Na przeszkodzie do wzmożenia produkcji stoi konkurencja z fabrykami zagranicznymi, udzielającymi kredytu ponad 18 miesięcy, gdy tymczasem przedsiębiorstwa krajowe nie mogą przyznawać kredytu dłuższego od 5 miesięcy. W opłakanym stanie znajdują się fabryki maszyn i narzędzi rolniczych wskutek skurczenia się zbytu do minimalnych granic i marnej wypłacalności rolników.

Przemysł budowlany zatrudniony jest w słabym stopniu wskutek zupełnego zaniku budownictwa państwowego i samorządowego oraz ograniczenia budowy domów spółdzielczych w związku z brakiem kredytów rządowych. W sezonie tegorocznym budowane są głównie mniejsze domy przez drobnych kapitalistów, a poza tem w małych rozmiarach przez zakłady ubezpieczeń. W związku ze słabym ruchem budowlanym tegoroczna kampanja w cegielniach zakończy się prawdopodobnie już we wrześniu, a nie jak zwykle w końcu roku. Wskutek dużych zapasów ceny cegły i innych artykułów budowlanych są o ca 30% niższe, aniżeli w ub. roku. W tym samym stopniu obniżyły się również place w przemyśle budowlanym.

Przemysł nawozów sztucznych. W związku z dojściem do skutku porozumienia w sprawie utworzenia międzynarodowego syndykatu nawozów sztucznych uzyskała grupa polska na pierwszy rok umowy syndykackiej kontyngent eksportu 9 tys. tonn czystego azotu, t. j. około 45 tys. tonn różnych nawozów azotowych. W obecnej sytuacji światowej w handlu nawozami sztucznymi umowa ta uważana jest za korzystną, mimo że w roku ubiegłym eksport produktów azotowych samej fabryki mościckiej wynosił około 55 tys. tonn.

W sierpniu wyeksportowała fabryka w Mościcach 4·3 tys. tonn siarczanu azonu, wykorzystując przez to kontyngent lipcowy i sierpniowy. Sprzedaż nawozów sztucznych w kraju od początku sezonu jesiennego, t. j. od 1-go lipca roku bieżącego była minimalna i wynosiła zaledwie 713 tonn. Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie otrzymywała zamówienia przedewszystkiem na azotniak i tomasynę azotniakową i sprzedała tych nawozów ogółem 5·3 tys. tonn. Produkcja obydwóch fabryk przewyższa sprzedaż, skutkiem czego tworzą się zapasy gotowych wyrobów.

Przemysł włókienniczy. Białystok. Przemysł zajęty był wykonywaniem zamówień zagranicznych, zwłaszcza do Anglii. Większe zakłady są prawie wszystkie zatrudnione, przyczem praca odbywa się na dwie zmiany. Zwyżka cen bawełny surowej blisko o 10% nie wywrze wpływu na przemysł białostocki, który przerabia głównie wełnę sztuczną. Eksport konfekcji i sukna wyniósł w sierpniu 158 tys. kg, przyczem odbywa się w dalszym ciągu do Anglii oraz na Daleki Wschód.

Bielsko. Ożywienie, które nastąpiło w związku z nadchodzącym sezonem zimowym, potrwa przypuszczalnie do końca września. Zapotrzebowanie wyraża się głównie w zakupach tanich towarów gładkich, natomiast wyborowe gatunki modne mają mało odbiorców. Dalsze obostrzenia przywozowe w wielu państwach wpływają ujemnie na rozwój eksportu wysokogatunkowych materiałów, które w kraju nie znajdują nabywców, skutkiem czego koniecznością jest ograniczenie produkcji.

Łódź. Zanotowano tu również pewne ożywienie w końcu miesiąca. Na czoło obrotów wysunęły się tranzakcje tkaninami bawełnianymi, przyczem znacznym popytem cieszyły się przedewszystkiem materiały całoroczne, a więc: pościelowe, podszewkowe i ręcznikowe. Większość tych transakcyj zawierano na kredyt 3-miesięczny. Dalsza konjunktura w przemyśle bawełnianym zależy od sytuacji na rynkach surowej bawełny. Zdaniem przemysłowców dalsza zwyżka cen bawełny wywoła zwyżkę cen tkanin, co wpłynie na wzrost obrotów. Na uwagę zasługuje nadejście w sierpniu do Gdyni pierwszego transportu bawełny amerykańskiej w ilości 8 tys. bel, wartości około 348 tys. \$. Całkowity transport, przeznaczony na skład konsygnacyjny, wyładowano do magazynu bawełnianego.

Przemysł wyrobów wełnianych w Łodzi ocenia zapoczątkowany obecnie sezon zimowy optymistycznie z powodu zupełnego wyczerpania się zapasów na rynku. Ogólny wywóz wyrobów włókienniczych w Łodzi wyniósł:

w sierpniu 1932 r.	567 tys. kg.	za	3·3 milj. zł.
w lipcu 1932 „	431 „ „	„	2·8 „ „
w sierpniu 1931 „	642 „ „	„	6·6 „ „

W przemyśle jutowym produkcja wzrosła w porównaniu z lipcem o ca 25%. Fabryki były czynne 4—6 dni w tygodniu. Mimo podwyższenia cen surowca o ca 20%, przemysł stara się utrzymać ceny wyrobów na dotychczasowym poziomie.

Handel, ceny i żegluga. Mimo, że poważniejszemu ożywieniu handlu przeciwdziałały roboty polne oraz wyludnienie miast wskutek wyjazdu na wypoczynki letnie, to jednak kupcy utrzymują, że obroty w sierpniu były wyższe, aniżeli w tym samym miesiącu roku poprzedniego. Na wysokość obrotów wpływa ujemnie dążność kupców do zawierania interesów gotówkowych, celem usunięcia ryzyka kupieckiego, oraz tendencja klienteli do zaopatrywania się w artykuły gorszej jakości, ale tanie, co znowu obniża wartościową stronę transakcyj. Poza tem za jedną z ważnych przyczyn słabych obrotów uważają kupcy wzmagający się handel domokrażny. Walka z tym handlem staje się bardzo trudna, ponieważ zajmują się nim przeważnie bezrobotni. Dalszego wzrostu obrotów spodziewa się kupiectwo we wrześniu, jako głównym sezonie dla handlu konfekcją, obuwiem oraz przyborami szkolnymi.

W sierpniu zanotowano dalszy spadek cen produktów rolnych zarówno hurtowych jak i detalicznych. Wyroby przemysłowe zwykowały w hurcie, natomiast w detalu nieco się obniżyły. W wyniku tych wahań cen obniżył się ogólny wskaźnik cen hurtowych (z 60·4 do 60·2) i detalicznych (z 76·6 — 75·1).

Obroty towarowe z zagranicą wykazały spadek przywozu i wzrost wywozu. Ogółem sprowadzono z zagranicy 186.668 tonn towarów wartości 67·5 milj. zł., wywieziono 1,118.586 tonn wartości 86·3 milj. zł. Saldo dodatnie bilansu handlowego wyniosło 18·8 milj. zł., wobec 12·2 milj. zł. w miesiącu poprzednim.

Ogólny obrót przeładunkowy w Gdyni wyniósł w sierpniu 456·7 tys. tonn, wobec 477·1 tys. tonn w lipcu roku bieżącego i 481 tys. tonn w sierpniu roku ub.

Rynek pracy. Liczba bezrobotnych zmniejszyła się z 215.228 osób w dniu 6 sierpnia do 166.144 w dniu 10 września. Spadek bezrobotnych przypada na przemysł włókienniczy, metalowy i budowlany, a poza tem na grupę pracowników umysłowych i niewykwalifikowanych. Należy jednak mieć na uwadze, że dane, dotyczące stanu bezrobocia, niezupełnie odzwierciedlają istotny stan rzeczy wobec przyjętej przez przemysł zasady częściowego zatrudnienia. W związku z pracami rolnymi oraz kampanją cukrowniczą należy się spodziewać dalszego zmniejszania się bezrobocia do połowy października.

Kronika ustawodawstwa gospodarczego. Z wydanych w sierpniu ustaw i rozporządzeń gospodarczych wymienić należy przedewszystkiem następujące:

Rozporządzenie Min. Roln. i Reform Roln.

z dn. 14 lipca 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 627) wprowadza ulgi co do terminu spłaty i wysokości oprocentowania pożyczek, udzielonych z Państwowego Funduszu Kredytowego na meljoracje rolne.

Rozporządzenie Min. Roln. i Reform Roln.

z dn. 30 lipca 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 638) zarządza emisję 7% obligacyj meljoracyjnych Państwowego Banku Rolnego, opiewających na złote w zlocie lub na waluty obce. Obligacje będą umorzone najpóźniej w ciągu 18 lat od daty wystawienia. Skarb Państwa przyjmuje na siebie gwarancję za terminowe wypełnienie zobowiązań Państwowego Banku Rolnego z tytułu emisji obligacyj do wysokości 150 milj. zł. w zlocie. Państwowy Bank Rolny będzie udzielał w powyższych obligacjach pożyczek na cele meljoracyj rolnych.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczyposp.

z dn. 23 sierpnia 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 652) o zapobieganiu skutkom trudności płatniczych w rolnictwie.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczyposp.

z dn. 23 sierpnia 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 653) o utworzeniu urzędów rozjemczych do spraw kredytowych małej własności rolnej.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczyposp.

z dn. 23 sierpnia 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 654) w sprawie segregacji wierzytelności na nieruchomościach ziemskich, parcelowanych w celu spłaty uciążliwych zobowiązań.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczyposp.
z dn. 23 sierpnia 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 655) wprowadza zmiany w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczyposp. z dn. 22 marca 1928 r. o rejestrowym zastawie rolniczym. Zmiany te zwiększają zabezpieczenie kredytu zastawowego przez obostrzenie kar za bezprawne usunięcie lub zniszczenie przedmiotu zastawu oraz przez wyłączenie przedmiotu zastawu z pod zajęcia egzekucyjnego dla zaspokojenia wierzytelności prywatnych, Skarbu Państwa (z wyjątkiem podatku gruntowego, majątkowego i przemysłowego) i komunalnych. Przedmiot zastawiony nie może być również wciągnięty do masy upadłościowej jego właściciela, dopóki nie zostanie spłacona wierzytelność, udzielona na zastaw.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczyposp.
z dn. 23 sierpnia 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 656) w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczyposp. z dn. 29 czerwca 1924 r. o lichwie pieniężnej.

Rozporządzenie Min. Skarbu i Sprawiedl.
z dn. 24 sierpnia 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 658) reguluje kwestję powołania delegatów do spraw finansowo-rolnych. Delegatów, do których zakresu działania należy badanie wniosków o odroczenie wypłat w gospodarstwach rolnych, powołuje Minister Skarbu. Delegaci urzędują przy wojewódzkich komitetach finansowo-rolnych.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczyposp.
z dn. 23 sierpnia 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 664) tworzy Fundusz Pomocy Bezrobotnym i ustanawia na jego rzecz szereg opłat.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczyposp.
z dn. 27 sierpnia 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 668) o zmianie niektórych postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczyposp. z dnia 5 listopada 1927 r. w sprawie zmiany ustroju pieniężnego.

Rozp. Min. Skarbu, Przem. i Handlu, Roln.
i Ref. Roln. z dn. 9 sierpnia 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 671) zawiesza na przeciąg 3 miesięcy cła wywozowe od niektórych gatunków drzewa, od spiżu, bronzu fosforowego, miedzi fosforowej, mosiądzu, tombaku, argentynu i brytanji, od szmat, skrawków tkanin, starych lin, powrozów i sznurków, skrawków papieru i makulatury.

Rozporządzenie Min. Skarbu z dn. 20
sierpnia 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 674) o wycofaniu z obiegu srebrnych monet jednozłotowych.

Rozporządzenie Min. Skarbu z dn. 28
sierpnia 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 675) ustala wzór monety srebrnej wartości 10 złotych.

Rozporządzenie Min. Rolnictwa i Reform
Rolnych z dn. 30 lipca 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 677) zarządza emisję $4\frac{1}{2}\%$ listów zastawnych Państwowego Banku Rolnego, opiewających na złote w złocie oraz na równowartość tychże w walutach obcych. Wysokość emisji ustalono na 50 milj. złotych w złocie, z terminem umorzenia do $40\frac{1}{2}$ lat. Skarb Państwa poręcza terminową zapłatę kapitału i odsetek powyższych listów zastawnych. Bank będzie udzielał w $4\frac{1}{2}\%$ listach zastawnych pożyczek amortyzacyjnych długoterminowych.

Rozporządzenie Min. Skarbu i Komuni-
kacji z dn. 24 sierpnia 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 679) o zmianie planu amortyzacyjnego 7% pożyczki kolejowej z tytułu przejęcia kolei Lwów-Granica Państwa pod Śniatynem Załęczem.